

Halvering collegegeld: helpt het twijfelende studenten over de streep?

Eindrapport

Onderzoek in opdracht van OCW
Marije van Essen
Froukje Wartenbergh
Bas Kurver

ResearchNed
november 2018

© 2018 ResearchNed Nijmegen in opdracht van OCW. Alle rechten voorbehouden. Het is niet geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in publicaties zonder nauwkeurige bronvermelding. ResearchNed werkt conform de kwaliteitsnormen NEN-EN-ISO 9001:2008 voor kwaliteitsmanagementsystemen en NEN-ISO 20252:2012 voor markt-, opinie- en maatschappelijk onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Achtergrond	3
1.2	Onderzoeksvragen en opzet	3
1.3	Respons	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Financiële belemmeringen bij studiekeuze	6
2.1	Inleiding	6
2.2	Twijfel over studeren	6
2.3	Financiële belemmeringen	7
2.4	Conclusie	12
3	Kennis en invloed regeling halvering collegegeld	13
3.1	Inleiding	13
3.2	Bekendheid	13
3.3	Invloed op de keuze om überhaupt te gaan studeren	14
3.4	Invloed op studiekeuzemotieven	17
3.5	Lerarenopleidingen	18
3.6	Conclusie	19
4	Welke scholieren/studenten worden bereikt?	20
4.1	Inleiding	20
4.2	Mbo-studenten	20
4.3	Havo-/vwo-scholieren	22
4.4	Conclusie	23
5	Samenvatting en conclusie	24
5.1	Samenvatting	24
5.2	Conclusie	24
5.3	Vervolgonderzoek	25
	Bijlage A Achtergrondkenmerken respons	26
	Bijlage B Lijst met tabellen en figuren	27

1 Inleiding

In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft ResearchNed een onderzoek uitgevoerd over het effect van de halvering van het collegegeld op de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. In het voorliggende rapport vindt u de resultaten hiervan.

1.1 Achtergrond

In juli 2018 is een wetsvoorstel¹ aangenomen waarmee het collegegeld van studenten die voor het eerst in het hoger onderwijs gaan studeren gehalveerd wordt. Voor studenten aan lerarenopleidingen wordt het collegegeld de eerste twee jaar verlaagd. Deze veranderingen zijn ingegaan voor studiejaar 2018-2019. De halvering heeft als doel om financiële drempels bij de keuze om in het hoger onderwijs te gaan studeren zoveel mogelijk weg te nemen én om de aantrekkelijkheid van een baan in het onderwijs te verhogen. Het huidige rapport gaat in op de twijfel die speelt onder scholieren en studenten om al dan niet door te studeren en in hoeverre de halvering van het collegegeld hier invloed op heeft.

Uit de Monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2016-2017² is gebleken dat een aanzienlijk deel van de aankomende studenten de verschillende financiële aspecten die kleven aan de keuze om wel of niet door te gaan studeren meewegen in hun beslissing. Zo gaf 61 procent van de ondervraagde mbo-studenten aan dat het financieel perspectief een rol speelt in de beslissing om door te stromen naar het hoger onderwijs. Verder kwam uit het onderzoek naar voren dat aspirant-studenten gemotiveerd kunnen worden met financiële aspecten: mbo-studenten meer dan havo- en vwo-scholieren. Ook geven potentiële doorstromers (26%) aan dat studiefinanciering en financiën een rol spelen in de beslissing om af te zien van een ho-opleiding en bleek dat financiële aspecten een rol kunnen spelen bij de keuze voor een studie. Daaruit zou geconcludeerd kunnen worden dat het verlagen van kosten dus helpt in een vrijere studiekeuze.

Het doel van de invoering van de maatregel om het collegegeld te halveren is met name om eventuele financiële overwegingen uit het keuzeproces te halen. Naar verwachting zal het verlagen van het wettelijk collegegeld weinig effect hebben op de aantallen studenten die instromen in het hoger onderwijs. Wel wordt verwacht dat door de halvering van het collegegeld de financiële aspecten in het keuzeproces naar de achtergrond verdwijnen en vooral de inhoudelijk gedreven studiekeuze overblijft. Aspirant-studenten zullen dan naar verwachting hun keuze met name baseren op talent en motivatie. Daarmee wordt de toegankelijkheid van het hoger onderwijs verder vergroot en draagt het naar verwachting bij aan het streven van de 'student op de juiste plek'. Daarbij is een korting van ruim € 1.000 relatief gezien meer waard voor de lagere inkomensgroepen. Voor hen zou de halvering dus meer impact hebben, waardoor deze maatregel uiteindelijk niet alleen zal bijdragen aan de toegankelijkheid van het hoger onderwijs, maar ook aan de kansengelijkheid.

1.2 Onderzoeksvragen en opzet

Zoals gezegd is het doel van de invoering van de maatregel om het collegegeld te halveren net name om eventuele financiële overwegingen uit het keuzeproces te halen, waardoor de inhoudelijk gedreven studiekeuze meer naar voren komt en een vrijere studiekeuze gemaakt wordt. Dit zou bij moeten dragen aan de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Deze beredenering wordt omgezet in de volgende onderzoeksvraag:

-
- 1 Wet van 11 juli 2018 tot wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met de introductie van een grondslag voor de verlaging van het wettelijk collegegeld voor groepen van studenten (verlaagd wettelijk collegegeld). Stb, 2018, 225.
  - 2 Zie voor belangrijke doorstroomargumenten voor studenten: Monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2016-2017, Kamerstukken II 2016/17, 24 724, nr. 164, paragrafen 8.12, 9.5 en 9.6.

1. *In hoeverre draagt de halvering van het collegegeld bij aan een verdere vergroting van de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van het hoger onderwijs?*

Een tweede doelstelling van het halveren van het collegegeld is het verhogen van de instroom bij lerarenopleidingen. Daarom proberen we in het huidige onderzoek ook in kaart te brengen in hoeverre de verlaging van het collegegeld voor twee jaar voor de lerarenopleiding invloed heeft gehad bij de gemaakte keuze voor een lerarenopleiding in het bijzonder. Dit leidt tot de tweede onderzoeksvraag:

2. *In hoeverre leidt een halvering van het collegegeld voor twee jaar bij lerarenopleidingen tot een andere keuze bij aspirant-studenten?*

Onderzoeksopzet

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is er een vragenlijst uitgezet bij mbo-studenten en havo- en vwo-scholieren die afgelopen jaar hun eindexamen hebben behaald. Hierin is gevraagd naar hun beslissing om door te stromen naar het hoger onderwijs, eventuele twijfel die ze daarbij hebben ervaren en of hun twijfel gerelateerd was aan financiële aspecten. Verder is gekeken naar de invloed van de halvering van het collegegeld op de studiekeuze.

Om in kaart te brengen in hoeverre de halvering bijdraagt aan de toegankelijkheid van het ho, gaat er in de analyses ook specifieke aandacht uit naar bepaalde achtergrondkenmerken van de scholieren en studenten, namelijk: eerstegeneratiestudenten (i.e. scholieren/studenten waarvan de ouders niet in het hoger onderwijs hebben gestudeerd), migratieachtergrond en de financiële situatie van de ouders.

1.3 Respons

Voor het invullen van de vragenlijst voor het huidige onderzoek zijn 11.106 scholieren en studenten uitgenodigd. Hiervan hebben 1.974 respondenten de vragenlijst geopend, en na het cleanen van de data is er een bruikbare respons overgebleven van 1.285 respondenten (tabel 1). Bij het selecteren van de bruikbare respons is gekeken naar (1) de doelgroep, (2) compleetheid van de vragenlijst en (3) responstijd. Respondenten vielen buiten de doelgroep als zij niet in de eindexamenklas havo of vwo zaten, niet in het laatste leerjaar van een mbo niveau-4-opleiding, of als zij geen diploma hebben gehaald. De respondenten zijn benaderd voor de vragenlijst toen de keuze voor het al dan niet volgen van een opleiding in het ho al gemaakt was (juli-augustus).

Tabel 1: Respons

	%	n
Aangeschreven		11.106
Bruto respons	18	1.974
Buiten doelgroep	4	473
Bruikbare respons	12	1.285

Bron: Enquête halvering collegegeld

Van de respondenten zat het grootste deel van de respondenten in het laatste leerjaar van een mbo niveau-4-opleiding, de rest van de respondenten zat in de eindexamenklas van de havo of het vwo (tabel 2). Door het grote verschil in aantallen havo-/vwo-scholieren en mbo-studenten zullen gedurende de rapportage de gegevens in de tabellen en grafieken gescheiden worden weergegeven voor de verschillende vooropleidingen.

Tabel 2: Vooropleiding respondenten

	%	n
Havo, eindexamenklas	9	116
Vwo, eindexamenklas	7	87
Mbo, niveau 4, laatste leerjaar	84	1.082
Totaal	100	1.285

Bron: Enquête halvering collegegeld

Van de respondenten heeft ongeveer een kwart van de havisten en vwo'ers zich niet ingeschreven voor een studie in het ho en drie procent voor een lerarenopleiding (tabel 3), tegenover ruim zeventig procent voor een andere opleiding. Van de mbo'ers hebben meer respondenten zich ingeschreven voor een lerarenopleiding. Er zijn ook meer mbo'ers die zich niet voor een opleiding in het ho hebben ingeschreven.

Tabel 3: Ingeschreven voor studie in het ho volgend jaar

	Havo/vwo	Mbo
	%	%
Ja, voor een lerarenopleiding (pabo of tweedegraads)	3	7
Ja, voor een andere opleiding	71	49
Nee	26	43
Totaal	203	1.082

Bron: Enquête halvering collegegeld

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 2) wordt eerst ingegaan op de twijfel die scholieren en mbo-studenten ervaren bij de keuze om zich in te schrijven voor een studie in het hoger onderwijs. Hierin wordt gekeken in hoeverre financiële drempels een rol spelen bij de twijfel en bij de eventuele keuze om zich niet in te schrijven voor een studie in het ho. Hoofdstuk 3 gaat in op de nieuwe regeling met betrekking tot het halveren van het collegegeld. In eerste instantie wordt er gekeken naar hoe bekend de scholieren en studenten zijn met deze regeling. Verder wordt er ingegaan op de invloed van deze kennis op de keuze die ze hebben gemaakt. Ook wordt er in hoofdstuk 3 specifiek gekeken naar de lerarenopleidingen en de invloed van de halvering op de keuze voor een lerarenopleiding. In hoofdstuk 4 wordt beschreven welke specifieke groepen scholieren/studenten bereikt worden met de halvering van het collegegeld. Hoofdstuk 5 geeft een korte beantwoording van de onderzoeksvragen, een uitgebreidere conclusie en suggesties voor een vervolgmeting

2 Financiële belemmeringen bij studiekeuze

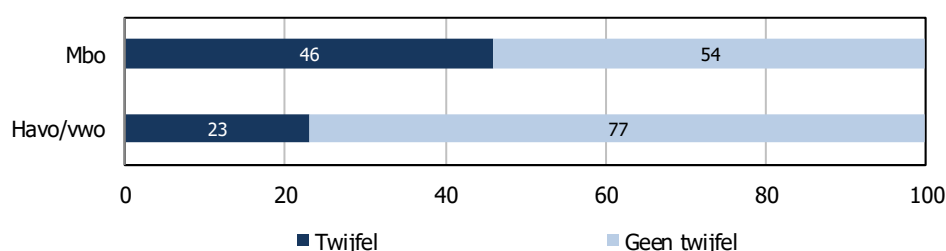
2.1 Inleiding

In het huidige hoofdstuk bespreken we in hoeverre studenten die zich wel of niet hebben ingeschreven voor een vervolgstudie in het ho hebben getwijfeld over hun keuze en in hoeverre financiële aspecten hierbij mogelijke belemmeringen hebben gevormd voor de keuze om al dan niet te gaan studeren.

2.2 Twijfel over studeren

Figuur 1 toont de mogelijke twijfel die scholieren en studenten hebben over het inschrijven voor een studie in het ho. Zoals eerder aangegeven is de vragenlijst uitgezet onder respondenten toen de keuze voor een studie in het ho al gemaakt was; de twijfel die ze ervaren hebben werd dus retrospectief beschreven door de respondenten. Bijna de helft van de mbo'ers twijfelt over een vervolgstudie in het ho, terwijl van de havisten en vwo'ers nog geen kwart van de scholieren twijfelt. De twijfel is bij mbo'ers significant groter dan bij havisten en vwo'ers.

Figuur 1: Twijfel over wel of niet studeren in het ho (%)

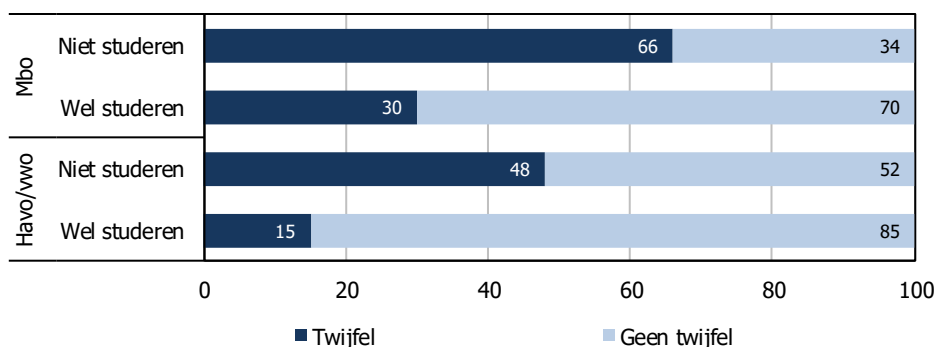

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=1.285

Significantietoetsing laat zien dat bij zowel mbo-studenten als bij havo-/vwo-scholieren de twijfel groter is bij respondenten waarvan de ouders geen opleiding in het hoger onderwijs hebben gevolgd (i.e. eerstegeneratiestudenten) dan bij studenten waarvan één van de ouders wel een opleiding in het hoger onderwijs heeft gevolgd. Verder is de twijfel bij havo-/vwo-scholieren significant groter bij scholieren waarvan de ouders (volgens eigen inschatting van de respondent) een slechtere financiële situatie hebben.

Figuur 1 liet zien dat de twijfel om te gaan studeren bij mbo-studenten significant groter is dan bij havo-/vwo-scholieren. Deze resultaten zijn verder uitgesplitst naar de uiteindelijke keuze om wel of niet te gaan studeren (figuur 2). Hieruit blijkt dat zowel bij mbo-studenten als bij havo-/vwo-scholieren het aandeel twijfelaars significant groter is geweest bij respondenten die uiteindelijk niet gaan studeren in vergelijking met respondenten die uiteindelijk wel gaan studeren.

Figuur 2: Twijfel over wel of niet studeren naar keuze (%)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n(mbo)=1.082, n(havo/vwo)=203

2.3 Financiële belemmeringen

In de vorige paragraaf hebben we gezien dat een aanzienlijke groep heeft getwijfeld over het al dan niet inschrijven voor een studie in het hoger onderwijs. Deze twijfel is groter bij studenten en scholieren waarvan de ouders geen ho hebben gevolgd, en bij scholieren waarvan de ouders een slechtere financiële situatie hebben. Daarnaast is er meer twijfel geweest bij studenten en scholieren die uiteindelijk niet zijn gaan studeren dan bij studenten en scholieren die wel zijn gaan studeren. Afgaande op voorgaande uitsplitsing zijn er drie groepen studenten waar de financiële belemmeringen onder de loep genomen kunnen worden: (1) de groep die heeft getwijfeld, maar zich toch heeft ingeschreven, (2) de groep studenten die heeft getwijfeld, maar toch heeft besloten niet te gaan studeren, en (3) de groep studenten die zonder twijfel heeft besloten niet te gaan studeren.³ De (financiële) belemmeringen voor deze groepen studenten zullen achtereenvolgens besproken worden.

Na twijfel toch studeren

Bij mbo-studenten die hebben getwijfeld, maar uiteindelijk wel hebben besloten zich in te schrijven voor een studie in het ho, heeft de twijfel in 58 procent van de gevallen onder andere te maken met een financiële belemmering. Financiële belemmeringen zijn onder meer: onaantrekkelijke voorwaarden voor een studielening, het niet willen afsluiten van een studielening, geen financiële ondersteuning van ouders/verzorgers krijgen en/of financiële verplichtingen hebben. Zo licht een mbo-student toe:

“Dat [de twijfel, red.] heeft 100% te maken met het financiële plaatje! Je bent rond de 21 jaar oud en je moet je weer voor 4 jaar vastzetten, een dure studie betalen en verplicht thuis blijven wonen omdat je al een grote schuld opbouwt om je studie en de spullen en dingen daar omheen te kunnen betalen. Laat staan dat je een toekomst kan opbouwen. Ook vind ik het raar dat ik financieel volwassen ben en zelfstandig moet leven, maar wel gestraft word dat ik geen beurs krijg omdat mijn ouders net teveel verdienen maar ik geen contact heb met mijn vader door een scheiding. Je kunt geen kant op! Hierdoor wordt het niet gestimuleerd om door te gaan. Ik ga toch door, omdat het mijn droom is om binnenhuisarchitect te worden, maar hoe ik het ga regelen financieel, vind het doodeng!”

Ook een andere mbo-student geeft aan waar de twijfel zit:

“Of ik mezelf niet te diep in de schulden ga werken door te lenen.”

Bij mbo-studenten waarvan de ouders het financieel minder goed hebben is de twijfel significant vaker gerelateerd aan een financiële belemmering, evenals bij eerstegeneratiestudenten.

³ De groep studenten die niet heeft getwijfeld en uiteindelijk wel is gaan studeren valt hier buiten beschouwing.

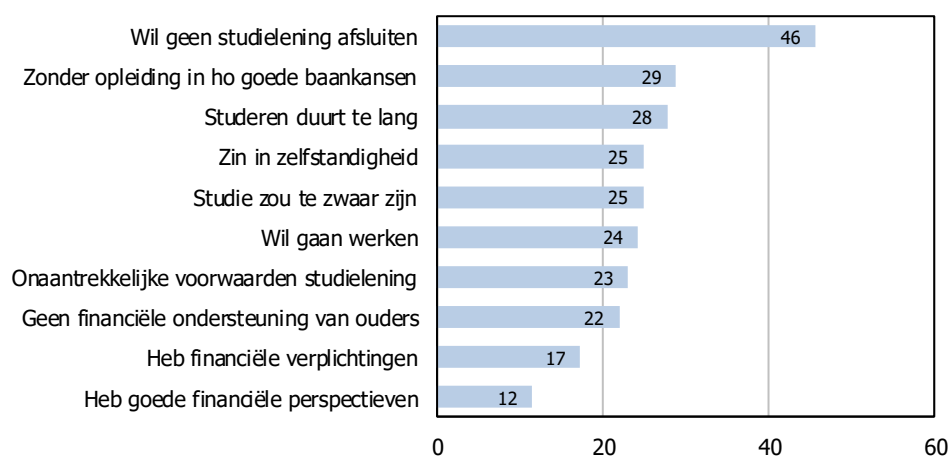
De financiële belemmeringen hebben bij mbo-studenten met name te maken met het niet willen afsluiten van een studielening (figuur 3), zoals deze twee studenten in hun toelichting illustreren:

“Geld en het moeten lenen ervan.”

“Lening aanvragen en niet zeker weten of ik het wel aan kan.”

Ook de onaantrekkelijke voorwaarden van de studielening en het niet krijgen van financiële ondersteuning van ouders of verzorgers wordt genoemd door bijna een kwart van de mbo-studenten die na twijfel toch gaan studeren. Niet-financiële aspecten die ook hebben bijgedragen aan de twijfel bij mbo'ers zijn dat de studenten aangeven ook zonder opleiding in het ho goede baankansen te hebben en dat ze vinden dat studeren te lang duurt. Verder zijn mbo-studenten toe aan zelfstandigheid, willen ze gaan werken en denken ze dat een vervolgstudie te zwaar zou zijn.

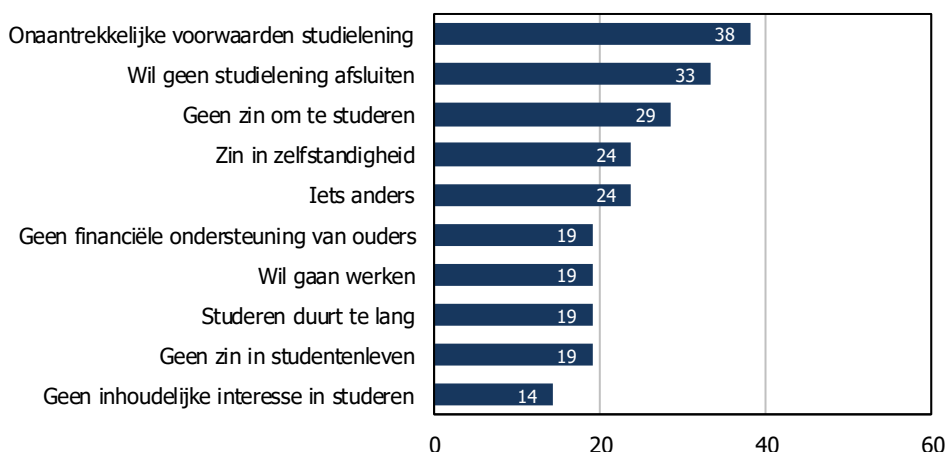
Figuur 3: Belangrijkste aspecten die zorgden voor twijfel om te gaan studeren (mbo, %)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=173. Percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Bij havo- en vwo-scholieren heeft de twijfel om te gaan studeren bij ruim de helft (52%) van de respondenten te maken met een financiële belemmering. Dit gaat dan met name om de onaantrekkelijke voorwaarden voor een studielening en het niet willen afsluiten van een studielening (figuur 4). Naast de financiële aspecten heeft de twijfel bij havisten en vwo'ers vooral te maken met het geen zin hebben om te studeren.

Figuur 4: Belangrijkste aspecten die zorgden voor twijfel om te gaan studeren (havo/vwo, %)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=21. Percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Na twijfel niet studeren

Bij mbo-studenten die hebben besloten om niet te gaan studeren in het ho, maar wel hebben getwijfeld, heeft de uiteindelijke keuze bij 46 procent van de respondenten onder andere te maken met een financieel aspect. De keuze om niet te gaan studeren is significant vaker gerelateerd aan een financiële belemmering bij studenten waarvan de ouders het financieel minder goed hebben. Zo geven deze respondenten bijvoorbeeld aan:

“Vooral omdat het te duur is en ik dan geen tijd zou hebben voor wat dan ook, omdat ik dan naast de studie veel moet werken om het te kunnen betalen.”

“Ik heb al een studieschuld, met een vervolg opleiding wordt deze alleen maar hoger en ben ik bang dat ik het niet kan terug betalen [...]”

Van de financiële belemmeringen genoemd door mbo-studenten is het niet willen afsluiten van een studielening de meest genoemde drempel (figuur 5). Ook het niet krijgen van financiële ondersteuning van ouders of verzorgers wordt door 22 procent van de respondenten genoemd. Zo geeft een respondent aan:

“Omdat alles wordt gezien als een lening als ik verder wil studeren in plaats van dat leerlingen gemotiveerd worden om verder te studeren. Mijn ouders willen als ik ga verder studeren mij ook niet helpen wat ze voorheen wel deden. Het is mijn droom om mondhygiëniste te worden. Maar om te kunnen beginnen aan deze opleiding moet ik eerst gaan sparen.”

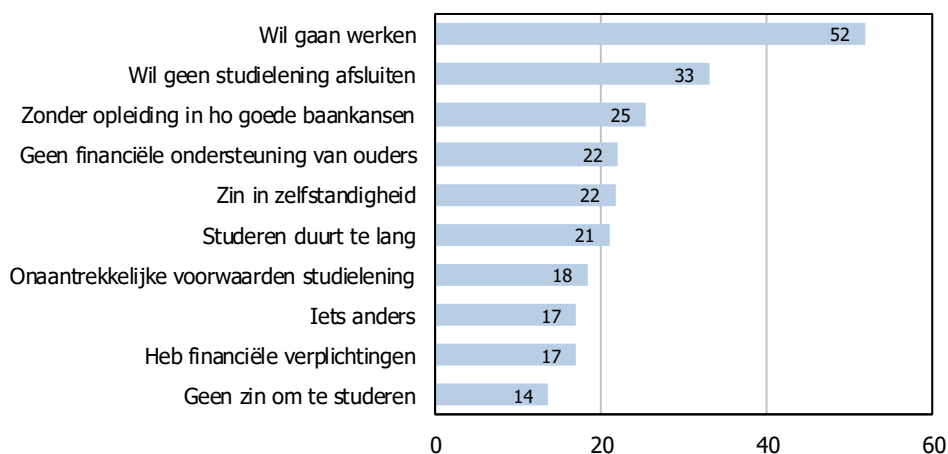
Het meest genoemde aspect dat bij mbo-studenten heeft bijgedragen aan de keuze om niet te gaan studeren is een niet-financieel aspect, namelijk dat ze willen gaan werken. Echter, uit de toelichtingen blijkt dat het willen werken regelmatig niet een eindstation is: het gaat eerder om een tussenjaar waarna ze alsnog een vervolgopleiding willen doen.

“Ik ga eerst werken en daarna hbo volgen”

“Geld. Ik wil uit huis én hbo-verpleegkunde gaan studeren. Doordat de studie zelf betaald moet worden (en uit huis natuurlijk ook) kan ik niet beide tegelijk. Ik ga nu dus eerst werken en sparen en dan over een jaar of twee starten met de opleiding.”

“Omdat ik eerst een paar jaar wil werken om een betere keuze te kunnen maken voor mijn vervolg opleiding.”

Figuur 5: Belangrijkste aspecten die zorgen voor twijfel of het niet studeren (mbo, %)

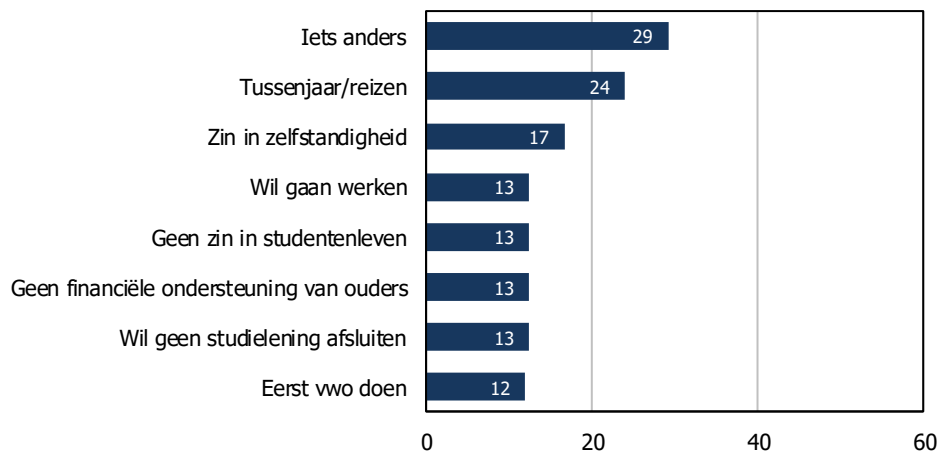
Bron: Enquête halvering collegegeld; n=299. Percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Bij havo- en vwo-scholieren heeft de keuze om niet te gaan studeren bij minder vaak te maken met een financieel aspect (17%). Als er een financiële drempel is, gaat het met name om het niet willen afsluiten van een studielening of het niet krijgen van financiële ondersteuning van hun ouders of verzorgers (figuur 6). Niet-financiële aspecten lijken echter een grotere rol te spelen, bijvoorbeeld willen reizen en/of een tussenjaar houden:

“Omdat ik eerst de wereld wil verkennen.”

“Ik neem eerst een tussenjaar en ga reizen.”

Figuur 6: Belangrijkste aspecten die zorgden voor twijfel of het niet gaan studeren (havo/vwo, %)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=24. Percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Zonder twijfel niet studeren

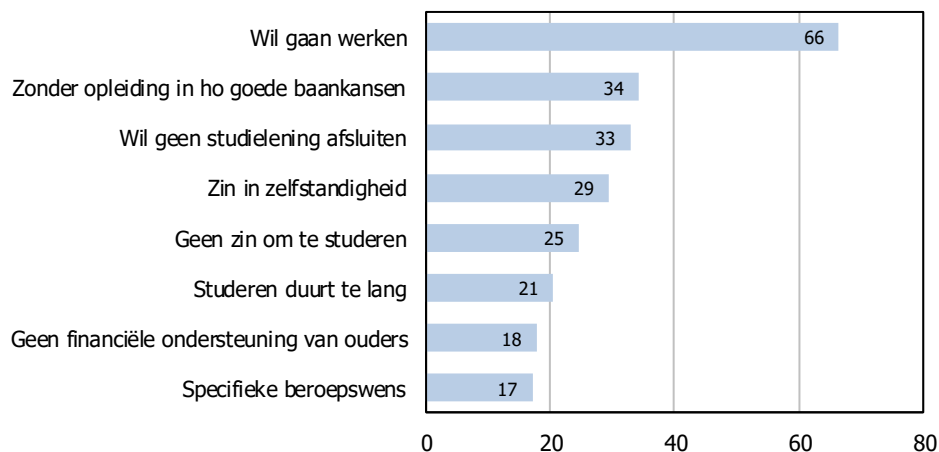
De keuze om niet te gaan studeren heeft bij mbo-studenten bij 44 procent van de respondenten te maken met onder andere financiële belemmeringen. Wederom zijn het de studenten waarvan de ouders het financieel minder goed hebben waarbij de keuze om niet te gaan studeren sterker samenhangt met een financiële belemmering. Dit heeft dan vaak te maken met het niet willen afsluiten van een studielening (figuur 7). Ook het niet krijgen van financiële ondersteuning van ouders of verzorgers komt

bij achttien procent van de respondenten voor. Echter, de meest genoemde reden om niet te gaan studeren is een niet-financieel aspect en heeft te maken met het feit dat mbo-studenten willen gaan werken. Zo geven deze mbo-studenten aan:

“Ik wil gaan werken. Mijn opleiding was het laatste wat ik nog wilde doen.”

“Werken is leuker en in mijn vakgebied is ervaring heel belangrijk.”

Figuur 7: Belangrijkste aspecten die zorgen voor niet studeren (mbo, %)

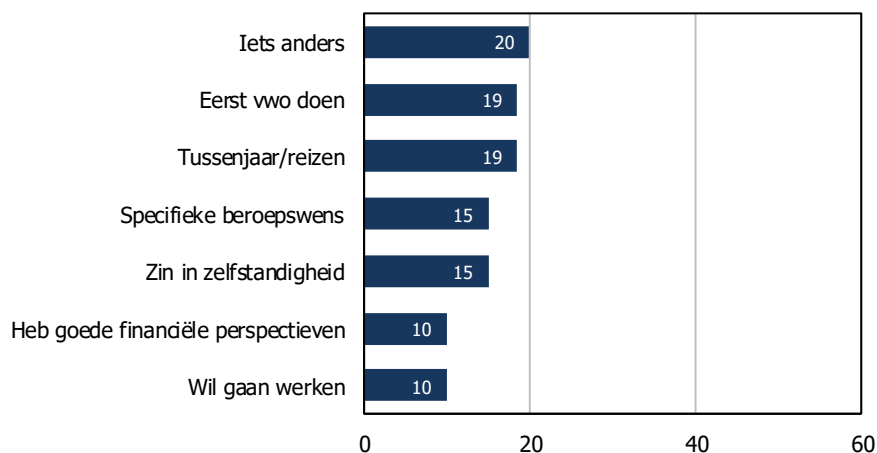

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=146. Percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

Bij havo- en vwo-scholieren heeft de keuze om zonder twijfel niet te gaan studeren niet te maken met financiële belemmeringen. Hun redenen om niet te gaan studeren in het ho hebben meestal te maken met het feit dat ze eerst een tussenjaar willen nemen of reizen, eerst vwo willen gaan doen of een andere reden, zoals één van de havisten bijvoorbeeld schrijft:

“Omdat ik eerst nog VWO ga doen. Daarna zou ik wel graag willen studeren aan een universiteit.”

Figuur 8: Belangrijkste aspecten die zorgen voor niet studeren (havo/vwo, %)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=20. Percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

2.4 Conclusie

De twijfel om te gaan studeren is zowel bij havisten en vwo'ers als bij mbo-studenten aanwezig, met name bij eerstegeneratiestudenten. Deze twijfel is groter bij respondenten die uiteindelijk hebben besloten om niet te gaan studeren.

De twijfel om te gaan studeren of de keuze om niet te gaan studeren hangt bij mbo-studenten vaak samen met een financieel aspect. Hierbij gaat het dan met name om het niet willen afsluiten van een studielening en het niet krijgen van financiële ondersteuning van ouders of verzorgers. Financiële belemmeringen spelen een grotere rol in de twijfel of de keuze om niet te gaan studeren bij studenten waarvan de ouders het volgens eigen inschatting van de studenten financieel minder goed hebben. Niet-financiële aspecten die door mbo-studenten vaak genoemd worden zijn het willen gaan werken of het hebben van goede baankansen zonder een opleiding in het ho.

Bij havisten en vwo'ers die na twijfel besluiten toch te gaan studeren heeft de twijfel ook vaak te maken met een financiële belemmering. Het gaat hierbij dan met name om de lening waar ze tegenaan lopen: ze willen geen lening afsluiten of de voorwaarden voor een lening worden ervaren als onaantrekkelijk. Scholieren die uiteindelijk besluiten om niet te gaan studeren geven minder vaak aan dat financiële belemmeringen een rol spelen. Zij geven vooral aan dat ze liever een tussenjaar willen nemen om te reizen, om het jaar daarna alsnog te beginnen met studeren.

3 Kennis en invloed regeling halvering collegegeld

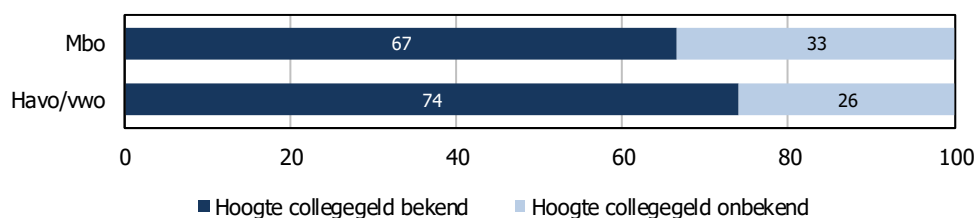
3.1 Inleiding

Uit het vorige hoofdstuk bleek dat met name mbo-studenten relatief vaak twijfelen om te gaan studeren (of besluiten helemaal niet te gaan studeren) vanwege het geld dat dat kost. De wetgeving die het collegegeld halveert in het eerste jaar dat studenten in het hoger onderwijs gaan studeren (en eerste twee jaar voor de studenten aan lerarenopleidingen) heeft tot doel om die financiële belemmeringen weg te nemen zodat de focus op andere studiekeuzeoverwegingen komt te liggen. In dit hoofdstuk bekijken we achtereenvolgens in hoeverre studenten op de hoogte zijn van deze maatregel en in welke mate dit hun keuze om te gaan studeren beïnvloedt.

3.2 Bekendheid

Driekwart van de havo-/vwo-scholieren en tweederde van de mbo-studenten weet hoeveel collegegeld ze moeten betalen als ze in het hoger onderwijs gaan studeren (figuur 9). Opmerkelijk genoeg geven mbo-studenten die twijfelen over hun studie of besloten hebben niet te gaan studeren vanwege een financiële reden minder vaak aan op de hoogte te zijn van het collegegeldbedrag dan mbo-studenten die om een andere reden twijfelen of niet gaan studeren.

Figuur 9: Bekendheid met hoogte collegegeld (%)

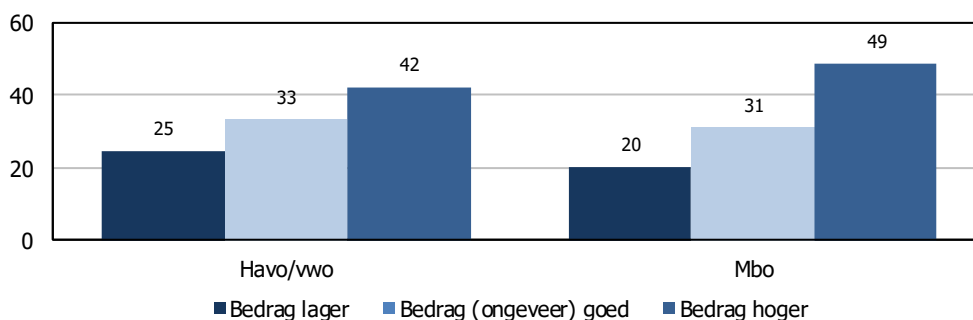

Bron: Enquête halvering collegegeld; n(mbo)=615, n(havo/vwo)=65

Overigens weet niet iedere student die aangeeft de hoogte van het collegegeld te kennen ook daadwerkelijk hoe hoog dit is. Een kwart van de havo-/vwo-scholieren en één op de vijf mbo-studenten schat het lager in dan het geval is, een groot deel denkt dat het aanmerkelijk hoger is⁴. Dat laatste geldt voor scholieren en studenten van wie de ouders niet in het hoger onderwijs studeerden vaker dan voor de groep met in elk geval één hoger opgeleide ouder.

4 Of iemand het bedrag ongeveer weet, hebben we bepaald op basis van zowel half collegegeld (€1.030 met marge onder en boven) als volledig collegegeld (€2.060 met marge onder en boven).

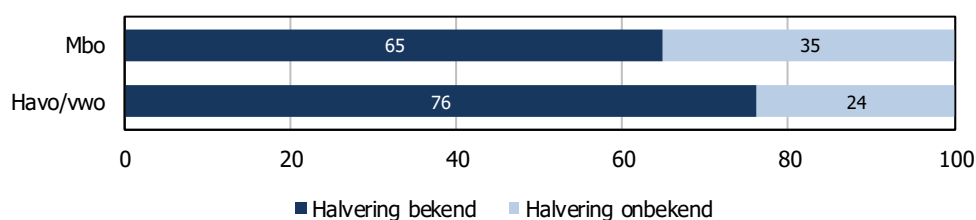
Figuur 10: Indien bekend: inschatting hoogte collegegeld (%)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n(mbo)=328, n(havo/vwo)=35

Aan de havo-/vwo-scholieren en de mbo-studenten vroegen we ook in hoeverre ze bekend zijn met de maatregel om het collegegeld voor eerstejaars te halveren. Dat blijkt te gelden voor driekwart van de scholieren en tweederde van de mbo-studenten. In 80 procent van de gevallen geldt dat als men op de hoogte is van de hoogte van het collegegeld, men zich ook bewust is van de ingevoerde maatregel om het voor eerstejaars te halveren. Scholieren en studenten met een migratieachtergrond zijn minder vaak bekend met de halvering dan scholieren en studenten zonder migratieachtergrond. Ook blijkt de maatregel beduidend minder vaak bekend bij mbo-studenten van wie de ouders niet in het hoger onderwijs studeerden.

Figuur 11: Bekendheid met halvering collegegeld (%)

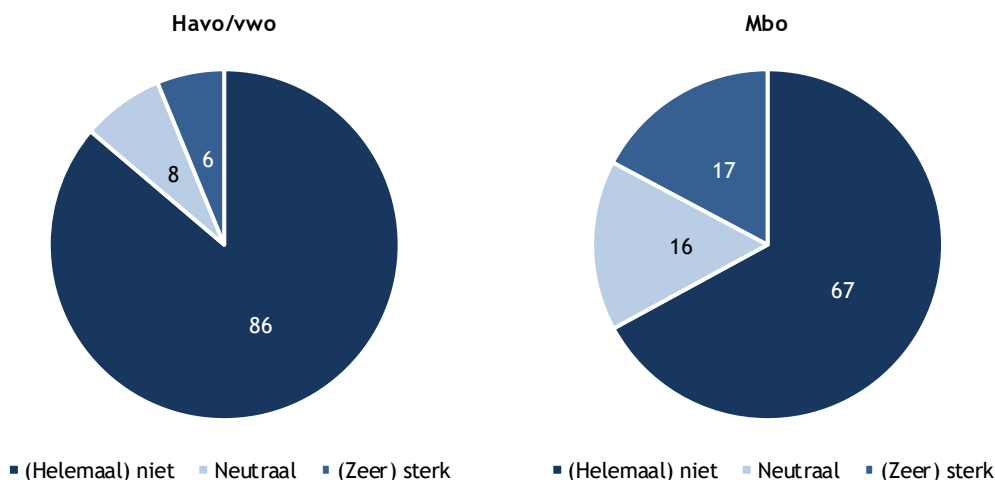

Bron: Enquête halvering collegegeld; n(mbo)=615, n(havo/vwo)=65

3.3 Invloed op de keuze om überhaupt te gaan studeren

Aan de groep studenten die bekend is met de halveringsmaatregel is gevraagd in hoeverre deze heeft meegespeeld in de keuze om te gaan studeren (figuur 12). Dat blijkt voor mbo-studenten sterker het geval dan voor havo-/vwo-scholieren: in totaal geeft 17 procent van de mbo-studenten en zes procent van de havo-/vwo-scholieren aan dat het halveren van het collegegeld zeker meegespeeld heeft in de beslissing om in het hoger onderwijs te gaan studeren. Voor mbo-studenten geldt dat de halvering nog sterker heeft meegespeeld in het geval dat hun ouders het (naar inschatting van de mbo-student) financieel minder goed hebben.

Figuur 12: Mate waarin halvering van het collegegeld meegespeeld heeft in de beslissing om al dan niet te gaan studeren (%)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n(mbo)=325, n(havo/vwo)=36. Alleen gevraagd aan scholieren/mbo-studenten die op de hoogte zijn van de halvering collegegeld.

Veel scholieren en studenten geven aan dat de halvering wel een fijne financiële meevaller is, maar dat de keuze om te gaan studeren daar niet van afhankelijk was:

“Ik wilde hoe dan ook gaan studeren. Het feit dat het collegegeld is gehalveerd is alleen meer een leuk voordeel.”

“Het is wel tof enzo, maar ook zonder de halvering was ik zeker gaan studeren.”

“Geld moet je niet tegen houden om te werken aan je toekomst.”

“Ik heb zitten twijfelen of ik het wel kon betalen omdat ik op mijzelf woon en dus veel geld kwijt ben. Ik had mij al wel ingeschreven maar het luchtte wel op dat het gehalveerd is.”

“Het collegegeld had ik anders niet in 1 jaar kunnen sparen. En nu kan ik alvast gaan sparen voor volgend jaar.”

Ook ervaren scholieren en studenten de halvering als een druppel op de gloeiende plaat van studiekosten:

“Ik wil graag doorleren en de halvering van het collegegeld is zeker mooi meegenomen, maar in de komende jaren zul je toch het hoge bedrag moeten betalen, dus heel veel heb je hier niet aan.”

“Een HBO-opleiding duurt 4 jaar, ik zou door de halvering in totaal €7.210 euro kwijt zijn, in plaats van de 'normale' €8.240. Het is niet zo dat ik denk: '€8.000 kan ik echt niet ophoesten, maar €7.000 natuurlijk wel.' Ik vind het weinig verschil maken.”

Scholieren en studenten voor wie halvering wel een belangrijke factor is geweest, lichten dat als volgt toe:

“Mijn ouders hebben een laag inkomen en anders zouden ze het collegegeld niet kunnen betalen.”

“Ik ben erg blij met de halvering in het 1e en 2e jaar (ik ga de HALO doen). €2.000 euro is voor mij bijna niet op te hoesten.”

“Ik moet de gehele opleiding zelf betalen omdat mijn ouder dat niet kan. Als de opleiding meer geld had gekost dan nu, was ik deze opleiding niet gaan volgen.”

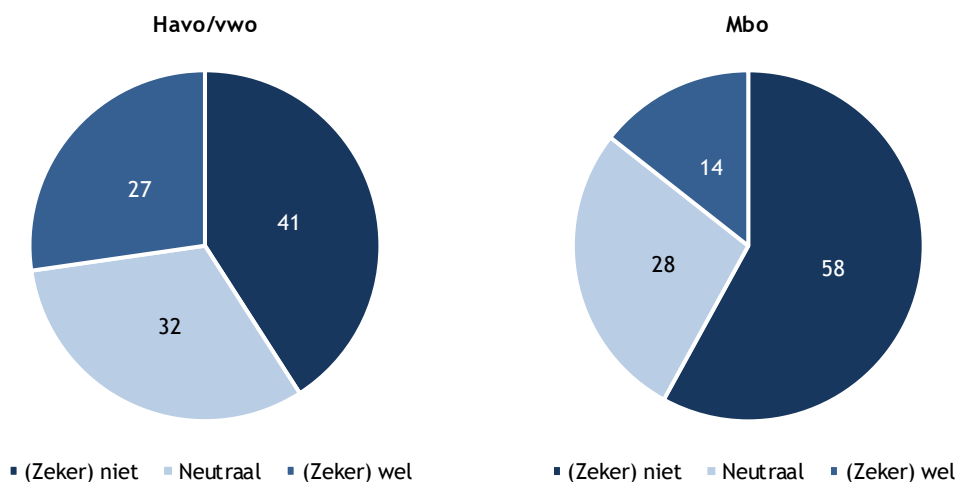

“Het heeft het makkelijker gemaakt om te studeren maar maak me nog steeds zorgen als ik straks in het 2e tot 4e jaar wel het volledige bedrag moet betalen.”

“Ik wilde eigenlijk heel graag studeren, de halvering is voor mij een opluchting aangezien ik niet zou weten hoe ik anders €2.060 had moeten neertellen.”

Aan scholieren en studenten die zich niet hebben ingeschreven voor een studie én nog niet op de hoogte waren van de maatregel is in de enquête de verandering uitgelegd en hen aansluitend gevraagd of ze hun keuze om niet te studeren zouden heroverwegen. Alhoewel het aantal dat nog niet op de hoogte was, laag is (zeker bij havo/vwo) en de resultaten dus met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden, blijkt de maatregel toch een deel van de havo-/vwo-scholieren (ongeveer een kwart) en mbo-studenten (ongeveer 15%) over de streep te trekken om alsnog te gaan studeren (figuur 13). Uit de toelichting blijkt echter dat deze havo-/vwo-scholieren ook zonder de maatregel wel willen gaan studeren, alleen niet nu direct aansluitend aan hun middelbare school al, omdat ze óf een jaar gaan reizen, óf na hun havo eerst vwo willen gaan doen óf omdat ze niet toegelaten zijn tot de opleiding van hun eerste keuze.

Figuur 13: Mate waarin halvering van het collegegeld alsnog leidt tot keuze om te gaan studeren (%)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n(mbo)=250, n(havo/vwo)=22

Mbo-studenten voor wie de halvering helpt bij de keuze om wellicht toch te gaan studeren, lichten dat bijvoorbeeld als volgt toe:

“Geld speelt vaak wel een rol in de keuzes die je maakt. Wel prettig dat het kabinet daar bewust van is.”

“Mocht ik nog een studie willen doen is dat mooi meegepakt.”

“Als ik straks een aantal maanden heb gewerkt en de voordelen heb ervaren van een volledig salaris, denk ik dat de drempel om te gaan studeren hoger is. Ik zal er tegen op zien om weer als ‘arme’ student te moeten leven. Deze vermindering van collegegeld zal me misschien over de drempel heen helpen.”

Veel mbo-studenten geven aan dat ze echter sowieso niet willen gaan studeren:

“Ik wil werken. Geen zin in studeren. Nu ik een perfecte baan heb gevonden helemaal niet.”

“Ik wil gewoon kunnen werken omdat ik daar meer plezier uithaal en gelukkiger van word.”

“Het is wel leuk dat er van alles gedaan wordt om alle jongeren hoger op te leiden maar op deze manier komt er een tekort aan vakmensen die gewoon met hun handen werken.”

En ook hier zien we in de toelichtingen terug dat de mbo-studenten de halvering alleen in het begin onvoldoende vinden:

“Ik zou dit alleen doen als ik garantie had dat ik mijn volgende studiejaar ook kan bekostigen. En dit is twijfelachtig. Een lening afsluiten leek me geen goed plan.”

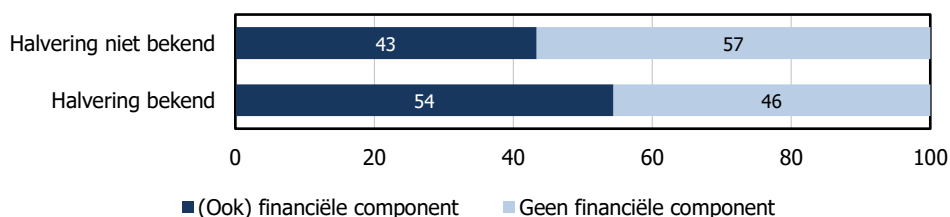
“Doe nu onderwijsassistent. Ik zou het echt onwijs leuk vinden om in het onderwijs te werken. Maar het duurt dan weer vier jaar en zoals aangegeven is het privé voor mij helaas niet haalbaar.”

“Ik vind het HBO erg duur en zou mijn studie helemaal zelf moeten betalen. Dit geld heb ik gewoon niet.”

3.4 Invloed op studiekeuzemotieven

Doelstelling van de maatregel is om de financiële belemmeringen om te gaan studeren zoveel mogelijk weg te nemen zodat andere keuzemotieven belangrijker worden. Om dat effect te zien hebben we de redenen om over een studie te twijfelen vergeleken tussen scholieren/studenten die wel en niet bekend waren met de halveringsmaatregel. Het verschil tussen het wel of niet hebben van financiële redenen om te twijfelen is alleen bij mbo-studenten significant, waarbij de mbo-studenten die wel bekend waren met de halveringsmaatregel vaker aangeven dat aan hun twijfel (ook) financiële redenen ten grondslag liggen (figuur 14).

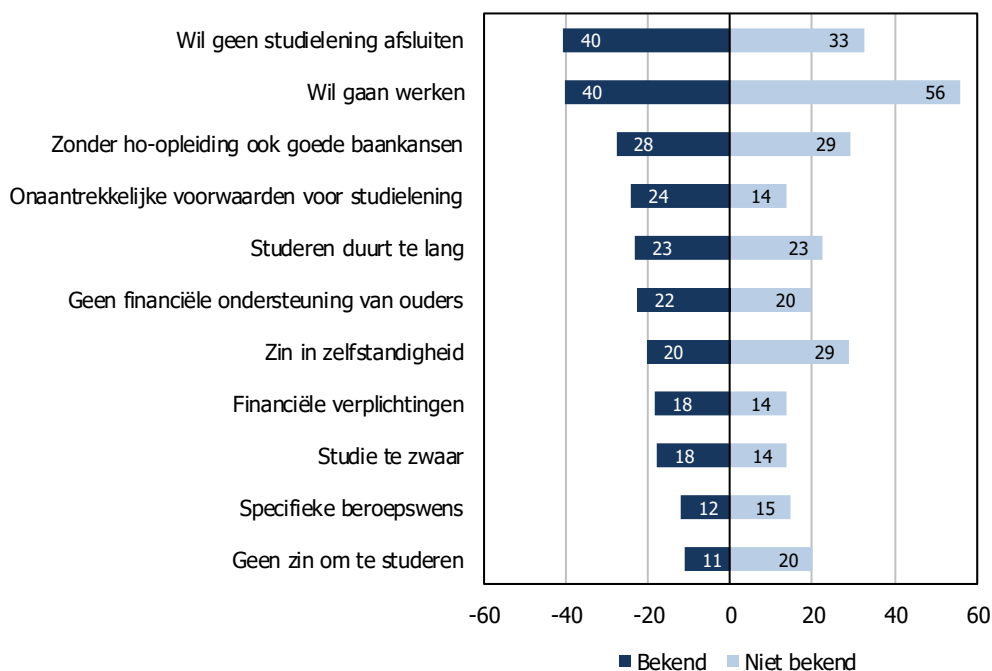
Figuur 14: Financiële redenen voor studietwijfel naar bekendheid met halveringsmaatregel (mbo, %)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=615

Kijken we naar de afzonderlijke redenen voor twijfel, dan geven mbo-studenten die niet bekend zijn met de halvering van het collegegeld vaker aan dat ze willen gaan werken, geen zin hebben om te gaan studeren, en juist zin hebben in zelfstandigheid. Mbo-studenten die wel op de hoogte zijn van de maatregel geven (veel) vaker aan dat in hun studiekeuze meespeelde dat ze opzien tegen het afsluiten van een studielening en dat de voorwaarden voor een studielening voor hen niet aantrekkelijk zijn (figuur 15).

Figuur 15: Redenen voor twijfel om te gaan studeren naar bekendheid met halveringsmaatregel (mbo, %)

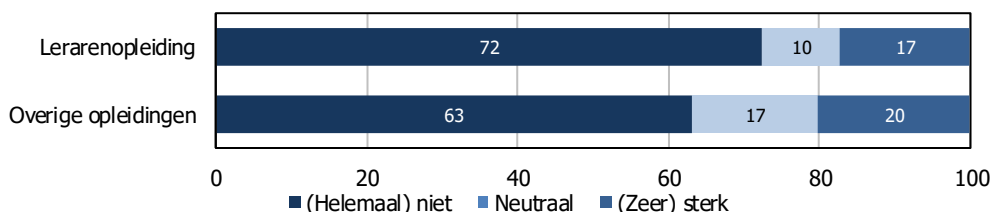
Bron: Enquête halvering collegegeld; n=615. Percentages tellen niet op tot 100% omdat er meerdere antwoorden mogelijk waren.

3.5 Lerarenopleidingen

Voor studenten die aan een lerarenopleiding beginnen geldt de halvering van het collegegeld niet alleen in het eerste studiejaar maar ook in het tweede. In figuur 16 is voor de mbo-studenten⁵ die komend jaar aan een lerarenopleiding gaan beginnen, in vergelijking met mbo-studenten die aan een andere opleiding beginnen, weergegeven in hoeverre de halvering van het collegegeld heeft meegespeeld in hun studiekeuze. Het aandeel dat aangeeft dat de halvering al dan niet een rol heeft gespeeld bij de keuze voor een opleiding verschilt niet significant tussen mbo-studenten die zich hebben ingeschreven voor een lerarenopleiding en mbo-studenten die zich bij een andere opleiding ingeschreven hebben. Het percentage mbo-studenten dat überhaupt niet getwijfeld heeft om zich voor een lerarenopleiding in te schrijven (85%) ligt overigens wel hoger dan bij de mbo-studenten die zich voor een overige opleiding ingeschreven hebben (52%). Op basis van de resultaten van deze meting kan voornamelijk geen additioneel effect van de maatregel worden vastgesteld voor mbo-studenten die zich voor een lerarenopleiding hebben ingeschreven.

5 Het aantal havo-/vwo-scholieren dat aangeeft volgend jaar een lerarenopleiding te gaan volgen is te laag om dezelfde analyse uit te voeren.

Figuur 16: Mate waarin halvering van het collegegeld meegespeeld heeft in de beslissing om al dan niet te gaan studeren, lerarenopleidingen vs. overige opleidingen (alleen mbo, %)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n(lerarenopleiding)=69, n(overige opleidingen)=406

3.6 Conclusie

In dit hoofdstuk is gekeken naar de bekendheid met en de invloed van het halveren van het collegegeld voor studenten in hun eerste jaar (of eerste twee jaar in het geval van lerarenopleidingen). De meerderheid van de havo-/vwo-scholieren en mbo-studenten is op de hoogte van het bedrag dat ze aan collegegeld moeten betalen, desalniettemin is een kwart van de scholieren en een derde van de mbo-studenten dat niet. Opmerkelijk genoeg weten mbo-studenten die een financiële reden noemen voor hun besluit om niet te studeren minder vaak welk bedrag ze moeten betalen. De maatregel om het collegegeld voor het eerste (en soms tweede) jaar te halveren is bij een even grote groep bekend. De ingevoerde maatregel is minder vaak bekend bij scholieren en studenten met een migratieachtergrond, alsook bij mbo-studenten van wie de ouders zelf niet in het hoger onderwijs gestudeerd hebben.

In totaal geeft zes procent van de havo-/vwo-scholieren en 17 procent van de mbo-studenten die zich ingeschreven heeft voor een studie aan dat de halvering van het collegegeld een rol heeft gespeeld bij die beslissing. Ook geeft een kwart van de havo-/vwo-scholieren en zo'n 15 procent van de mbo-studenten die zich vooralsnog niet in hebben geschreven voor een studie aan dat de halvering een positief effect heeft op de overweging om dat alsnog te doen. In de meeste gevallen is de maatregel echter niet doorslaggevend, maar wordt het omschreven als een prettige financiële meevaller. De maatregel lijkt er niet direct voor gezorgd te hebben dat het financiële belemmeringen uit de studiekeuzeoverweging zijn gehaald: voor mbo-studenten geldt dat de studenten die wel bekend zijn met de maatregel vaker ook een financiële reden voor hun studietwijfel geven, bij havo-/vwo-scholieren is dat verschil niet significant.

De extra impuls voor de lerarenopleidingen lijkt voor mbo-studenten vooralsnog geen effect te hebben, mogelijk ook omdat de groep die kiest voor een lerarenopleiding minder vaak redeneert vanuit financiële overwegingen: het collegegeld vormt in eerste instantie voor deze groep al een minder grote drempel.

4 Welke scholieren/studenten worden bereikt?

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk volgt een overkoepelend beeld: op welke scholieren/studenten heeft de maatregel nu het meest effect? Om die analyse te maken hebben we de scholieren/studenten in groepen verdeeld op basis van de keuze om al dan niet te gaan studeren en de mate waarin de halvering een rol heeft gespeeld bij de keuze. Dat levert de volgende groepen op:

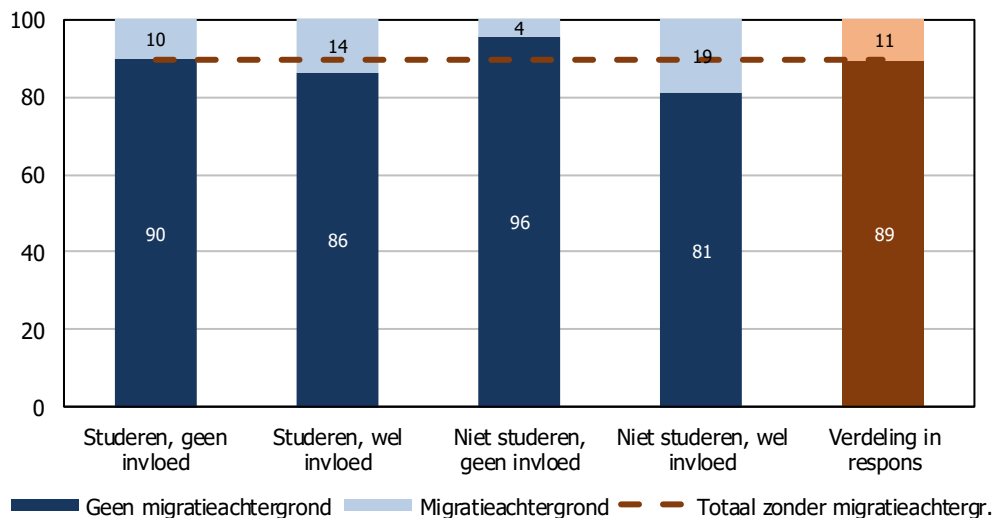
- scholieren/studenten die zich in hebben geschreven voor een ho-studie, bij wie de halvering van het collegegeld geen rol heeft gespeeld in de keuze om te gaan studeren;
- scholieren/studenten die zich in hebben geschreven voor een ho-studie, bij wie de halvering van het collegegeld wél een rol speelt/heeft gespeeld in de keuze om te gaan studeren;
- scholieren/studenten die zich vooralsnog niet in hebben geschreven voor een ho-studie, bij wie de halvering van het collegegeld niet heeft geleid tot een heroverweging van de keuze om niet te gaan studeren;
- scholieren/studenten die zich vooralsnog niet in hebben geschreven voor een ho-studie, bij wie de halvering van het collegegeld wel leidt tot een heroverweging van de keuze om niet te gaan studeren.

Vervolgens hebben we gekeken in hoeverre de verdeling over deze groepen significant verschilt naar achtergrondkenmerken van de havo-/vwo-scholieren en mbo-studenten. Hiervoor hebben we de verdeling over de vier groepen vergeleken met de verdeling in de totale groep respondenten (de roodgekleurde balk rechts met de daarvan afgeleide lijn als referentielijn doorgetrokken). Op die manier kunnen we zien of bepaalde achtergrondkenmerken vaker bij bepaalde groepen voorkomen.

4.2 Mbo-studenten

Bij de mbo-studenten die aan deze vragenlijst deelnamen vinden we in het effect dat de maatregel heeft een significant verschil naar migratieachtergrond (figuur 17). Mbo-studenten met een migratieachtergrond zijn relatief oververtegenwoordigd in de groep die aangaf zich niet ingeschreven te hebben voor een ho-studie maar die door de halvering van het collegegeld wel overwogen om dat toch te gaan doen.

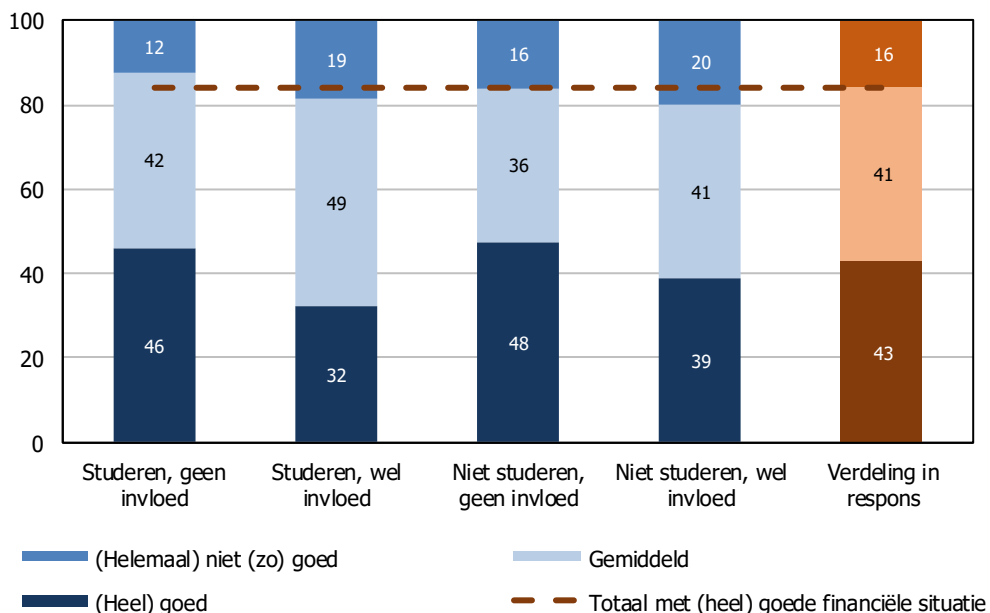
Figuur 17: Effect halvering mbo-studenten, naar migratieachtergrond (%)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=1.019

Bij de mbo-studenten vinden we daarnaast ook effect van de financiële situatie (figuur 18). Mbo-studenten die inschatten dat de financiële situatie van hun ouders niet zo goed is, komen relatief vaker voor in de groep die aangeeft dat het halveren van het collegegeld een rol heeft gespeeld bij de keuze om te gaan studeren én ook in de groep die aangeeft dat het vaker een reden is om er toch nog eens over na te denken als ze in eerste instantie niet van plan waren om te gaan studeren.

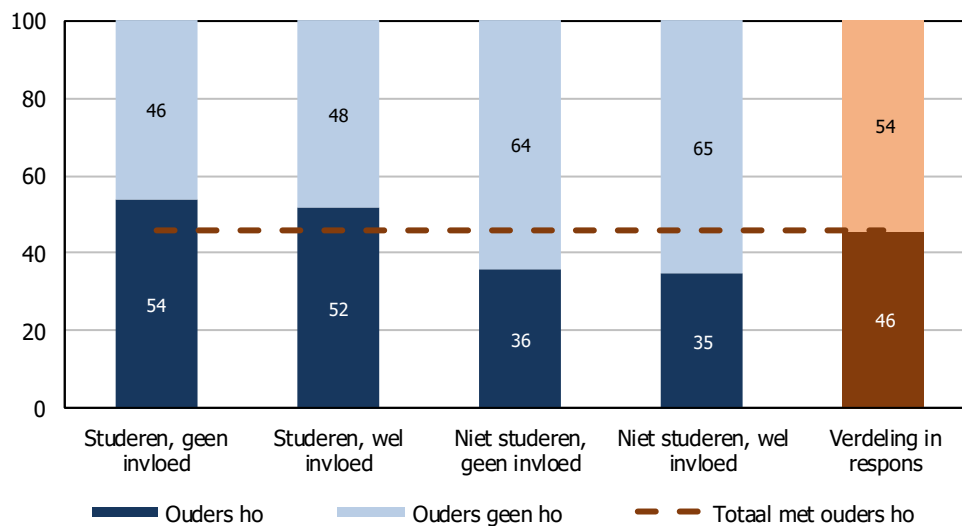
Figuur 18: Effect halvering mbo-studenten, naar financiële situatie van ouders (%)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=1.009

Daarnaast blijkt er bij mbo-studenten een verschil te zijn tussen studenten van wie de ouders al dan niet zelf in het hoger onderwijs hebben gestudeerd. Dat verschil zit echter vooral in het onderscheid van de groep die wel en niet gaat studeren en niet zozeer in de rol die halvering daarbij speelt.

Figuur 19: Effect halvering mbo-studenten, naar opleidingsniveau ouders (%)

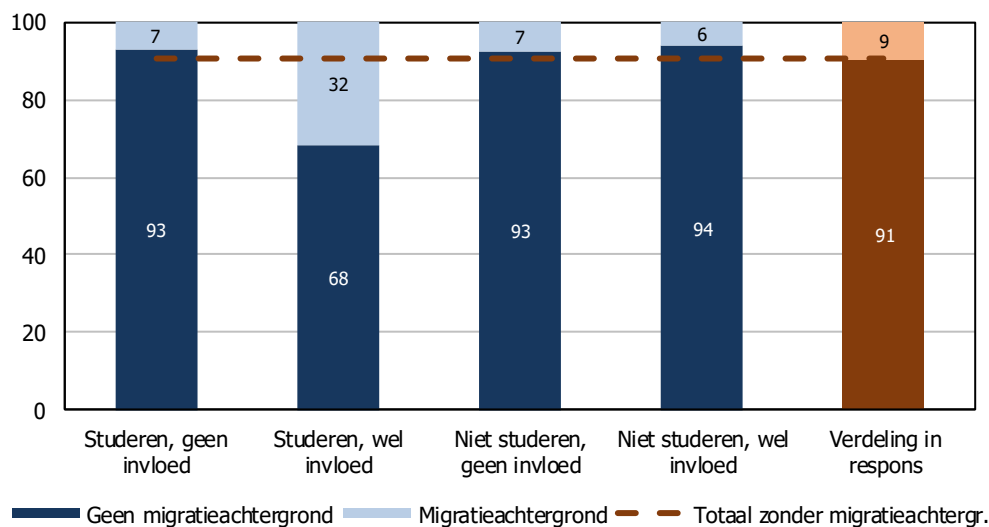

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=878

4.3 Havo-/vwo-scholieren

Voor de havo-/vwo-scholieren vonden we daarbij alleen een significant verschil naar migratieachtergrond (figuur 20). Met name in de groep havo-/vwo-scholieren die zich heeft ingeschreven voor een ho-studie is het aandeel dat aangeeft dat de halvering van het collegegeld zeker heeft meegespeeld in die keuze relatief groot onder de scholieren met een migratieachtergrond.

Figuur 20: Effect halvering havo-/vwo-scholieren, naar migratieachtergrond (%)

Bron: Enquête halvering collegegeld; n=190

4.4 Conclusie

Als we in een overkoepelende analyse kijken naar het bereik van de maatregel, blijkt dit met name een positieve impuls te geven aan scholieren en studenten met een migratieachtergrond. Bij de groep mbo-studenten helpt het bovendien relatief vaak studenten over de streep van wie de ouders in een minder gunstige financiële situatie verkeren.

5 Samenvatting en conclusie

In voorgaande hoofdstukken hebben we besproken in hoeverre studenten en scholieren hebben getwijfeld om te gaan studeren en in hoeverre financiële belemmeringen hierin een rol hebben gespeeld. Ook is de bekendheid met de halvering van het collegegeld aan bod gekomen en de invloed van de halvering op de keuze om te gaan studeren, waarbij ook specifiek is gekeken naar de lerarenopleidingen. Verder is gekeken naar welke groepen scholieren en studenten nou daadwerkelijk bereikt lijken te worden met de halvering. We beginnen met een korte beantwoording van de onderzoeksvragen, waarna we een conclusie van de resultaten van het onderzoek zullen beschrijven. Tot slot doen we enkele suggesties voor een vervolgmeting volgend jaar.

5.1 Samenvatting

In hoeverre draagt de halvering van het collegegeld bij aan een verdere vergroting van de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van het hoger onderwijs?

De aantrekkelijkheid van het hoger onderwijs lijkt vooralsnog niet enorm toe te nemen door de halvering van het collegegeld: de halvering lijkt een kleine rol te spelen in de beslissing om al dan niet door te studeren, hoewel mbo-studenten wel meer worden beïnvloed dan havisten en vwo'ers. Het zijn ook met name de mbo-studenten die twijfel ervaren of besluiten niet te gaan studeren door financiële belemmeringen, en dan vooral studenten waarvan de ouders het financieel minder goed hebben. De toegankelijkheid van het hoger onderwijs lijkt met name vergroot te worden voor studenten en scholieren met een migratieachtergrond en mbo-studenten waarvan de ouders het financieel minder goed hebben.

In hoeverre leidt een halvering van het collegegeld voor twee jaar bij lerarenopleidingen tot een andere keuze bij aspirant-studenten?

De halvering lijkt bij mbo-studenten die zich hebben ingeschreven voor een lerarenopleiding niet te leiden tot een andere keuze: deze aspirant-studenten twijfelen minder over hun beslissing voor een lerarenopleiding. Echter, deze resultaten zijn gebaseerd op een kleine groep studenten en moeten daarom met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Het aantal havo- en vwo-scholieren dat aangaf een lerarenopleiding te gaan volgen was te klein om een betrouwbaar antwoord te geven op deze vraag.

5.2 Conclusie

Financiële belemmeringen zijn voor mbo-studenten vaak redenen voor twijfel

De twijfel om te gaan studeren is zowel bij havisten en vwo'ers als bij mbo-studenten aanwezig, hoewel de twijfel groter is bij mbo-studenten. Met name bij mbo-studenten heeft deze twijfel om te gaan studeren en de keuze om dit uiteindelijk niet te doen vaak te maken heeft met financiële belemmeringen. Het niet willen afsluiten van een studielening en het niet ontvangen van financiële ondersteuning van ouders of verzorgers lijken hierbij de grootste rol te spelen en de financiële belemmeringen spelen daarnaast vooral een rol bij studenten waarvan de ouders het (volgens eigen inschatting) financieel minder goed hebben. Bij havisten en vwo'ers lijken financiële belemmeringen ze niet tegen te houden om te gaan studeren: bij twijfel worden financiële belemmeringen vaak genoemd, maar de keuze om niet te gaan studeren lijkt vooral samen te hangen met niet-financiële aspecten, zoals een tussenjaar, willen reizen, eerst vwo willen doen of andere redenen.

Halvering van het collegegeld kleine rol bij beslissing

Hoewel mbo-studenten dus vaak financiële belemmeringen opvoeren als reden om te twijfelen of niet te gaan studeren, zijn het ook vaak juist deze studenten die minder bekend zijn met de daadwerkelijke hoogte van het collegegeld. De maatregel om het collegegeld te halveren is ook lang niet bij alle scholieren en studenten bekend, met name scholieren en studenten met een migratieachtergrond en mbo-studenten van wie de ouders zelf niet in het ho hebben gestudeerd zijn hier minder bekend mee. Door de geringe bekendheid van de maatregel onder scholieren en studenten is het belangrijk om te realiseren dat de meer definitieve effecten volgend jaar pas verwacht kunnen worden.

Vooralsnog heeft de halvering bij een relatief kleine groep scholieren en studenten een rol gespeeld in beslissing om door te studeren, bij mbo-studenten wel meer dan bij scholieren. Het zou een fijne financiële meevaller zijn geweest, maar de keuze om te gaan studeren was daar niet afhankelijk van. Ook wordt het door veel respondenten gezien als een “druppel op de gloeiende plaat”. Van de studenten die niet op de hoogte waren van de regeling en ook besloten om niet te gaan studeren is er ook een kleine groep studenten die nu alsnog gaat overwegen om door te studeren.

De halvering vergroot toegankelijkheid voor kwetsbaardere groepen

In een overkoepelende analyse is gekeken naar het bereik van de maatregel bij specifieke kwetsbaardere groepen. Met name scholieren en studenten met een migratieachtergrond lijken positief geraakt te worden door de halvering: havisten en vwo'ers met een migratieachtergrond zijn al beïnvloed door de halvering om wel te gaan studeren en mbo-studenten met een migratieachtergrond overwegen alsnog te gaan studeren nu ze bekend zijn met de regeling. Bij mbo-studenten waarvan de ouders het (volgens inschatting van de student) financieel minder goed hebben heeft de halvering zowel al een rol gespeeld in de beslissing om wel te gaan studeren als in de overweging om alsnog te gaan studeren. Zeker deze laatste groep is ook de groep die sterker door financiële belemmeringen beïnvloed werd in de twijfel om te gaan studeren of in de keuze om dit niet te doen, en die belemmeringen lijkt de halvering van het collegegeld bij deze groep studenten wel degelijk deels weg te nemen.

5.3 Vervolgonderzoek

Het huidige onderzoek biedt een goede basis voor de eerste bevindingen met betrekking tot de effecten van de halvering van het collegegeld op de studiekeuze die scholieren en studenten maken. Een vervolgmeting volgend jaar zou kunnen bijdragen aan verdiepende inzichten.

In de huidige meting waren de gegevens beperkt tot de resultaten die verkregen werden door middel van zelfrapportage door de respondenten. In een vervolgmeting zouden deze gegevens aangevuld kunnen worden met een kwantitatieve analyse van de instroomgegevens in het eerste jaar en de doorstroomgegevens naar het tweede jaar van opleidingen. Zeker de vraag in hoeverre de halvering bij lerarenopleiding leidt tot een andere keuze bij aspirant-studenten zou hier uitgebreider door kunnen worden beantwoord.

Verder zal een vervolgmeting een steviger beeld kunnen geven van de effecten door de verwachting dat de halvering van het collegegeld volgend jaar meer bekendheid zal genieten.

Bijlage A Achtergrondkenmerken respons

Tabel 4: Geslacht

	Havo/vwo		Mbo	
	%	n	%	n
Vrouw	54	110	62	672
Man	37	75	31	340
Onbekend	9	18	6	70
Totaal	100	203	100	1.082

Tabel 5: Opleidingsniveau ouders

	Havo/vwo		Mbo	
	%	n	%	n
Ouders ho	56	114	37	401
Ouders geen ho	28	57	44	477
Onbekend	16	32	19	204
Totaal	100	203	100	1.082

Tabel 6: Migratieachtergrond

	Havo/vwo		Mbo	
	%	n	%	N
Geen migratieachtergrond	91	185	90	975
Migratieachtergrond	9	18	10	107
Totaal	100	203	100	1.082

Tabel 7: Inschatting financiële situatie ouders

	Havo/vwo		Mbo	
	%	n	%	N
(Heel) goed	44	90	40	434
Gemiddeld	37	76	39	418
(Helemaal) niet (zo) goed	11	22	15	157
Onbekend	7	15	7	73
Totaal	100	203	100	1.082

Bijlage B Lijst met tabellen en figuren

Tabellen

Tabel 1: Respons	4
Tabel 2: Vooropleiding respondenten	5
Tabel 3: Ingeschreven voor studie in het ho volgend jaar	5
Tabel 4: Geslacht	26
Tabel 5: Opleidingsniveau ouders	26
Tabel 6: Migratieachtergrond	26
Tabel 7: Inschatting financiële situatie ouders	26

Figuren

Figuur 1: Twijfel over wel of niet studeren in het ho (%)	6
Figuur 2: Twijfel over wel of niet studeren naar keuze (%)	7
Figuur 3: Belangrijkste aspecten die zorgden voor twijfel om te gaan studeren (mbo, %)	8
Figuur 4: Belangrijkste aspecten die zorgden voor twijfel om te gaan studeren (havo/vwo, %)	9
Figuur 5: Belangrijkste aspecten die zorgen voor twijfel of het niet studeren (mbo, %)	10
Figuur 6: Belangrijkste aspecten die zorgden voor twijfel of het niet gaan studeren (havo/vwo, %) ..	10
Figuur 7: Belangrijkste aspecten die zorgen voor niet studeren (mbo, %)	11
Figuur 8: Belangrijkste aspecten die zorgen voor niet studeren (havo/vwo, %)	11
Figuur 9: Bekendheid met hoogte collegegeld (%)	13
Figuur 10: Indien bekend: inschatting hoogte collegegeld (%)	14
Figuur 11: Bekendheid met halvering collegegeld (%)	14
Figuur 12: Mate waarin halvering van het collegegeld meegespeeld heeft in de beslissing om al dan niet te gaan studeren (%)	15
Figuur 13: Mate waarin halvering van het collegegeld alsnog leidt tot keuze om te gaan studeren (%)..	16
Figuur 14: Financiële redenen voor studietwijfel naar bekendheid met halveringsmaatregel (mbo, %) .	17
Figuur 15: Redenen voor twijfel om te gaan studeren naar bekendheid met halveringsmaatregel (mbo, %)	18
Figuur 16: Mate waarin halvering van het collegegeld meegespeeld heeft in de beslissing om al dan niet te gaan studeren, lerarenopleidingen vs. overige opleidingen (alleen mbo, %)	19
Figuur 17: Effect halvering mbo-studenten, naar migratieachtergrond (%)	21
Figuur 18: Effect halvering mbo-studenten, naar financiële situatie van ouders (%)	21
Figuur 19: Effect halvering mbo-studenten, naar opleidingsniveau ouders (%)	22
Figuur 20: Effect halvering havo-/vwo-scholieren, naar migratieachtergrond (%)	22